

bij Open Deur 5, mei 2023

In gesprek over 'Slavernijverleden: excuses, en dan?'

De gezamenlijke Nederlandse kerken hebben in 2013 excuses aangeboden voor hun rol in het slavernijverleden. Afgelopen december deed premier Rutte dat. We beseffen steeds meer dat het niet bij woorden alleen kan blijven. Heilzaam verwerken begint bij het luisteren naar elkaars verhalen.

Kunt u zich ervoor open stellen om te luisteren naar verhalen van beide kanten: van de nazaten van slaafgemaakten én van de nazaten van hen die mede daardoor in een welvarend land wonen? Voelt u moeite of weerstand in uzelf die u eerst wilt benoemen?

Om te beginnen

De verklaring van de gezamenlijke kerken: *'We erkennen tegenover de nazaten van de slaven dat we veel leed hebben veroorzaakt. We spreken de wens uit om samen met hen en samen met allen die gerechtigheid en vrede willen dienen te zoeken naar een samenleving waarin menswaardig leven, vrijheid, verantwoordelijkheid, solidariteit en respect elementaire waarden zijn.'*

Maar het is nooit gekomen tot een proces van daadwerkelijk en praktisch verantwoordelijkheid nemen, zie pag. 2 in dit nummer van *Open Deur*.

- Bent u het eens met deze stelling dat er nooit verantwoordelijkheid is genomen?
- Hoe kunnen we 10 jaar na dato zorgen dat het geen loze woorden zijn?

2023 is een 'jubileumjaar': 150/160 jaar na de afschaffing van de slavernij.

- Wat vindt u het belangrijkste: 'de slachtoffers gedenken en de misstanden benoemen' of de 'vrijheid vieren'?
- Moet Ketu Koti een jaarlijkse feestdag worden?

In december 2022 sprak premier Rutte woorden van schuld bekennen. Hij verbond eraan dat er een proces op gang moet komen.

- Wat vindt u belangrijk in dat proces?
- Op welke uitkomst hoopt u?
- Welke mogelijkheden om bij te dragen ziet u daartoe? Privé, in de kerk en in de samenleving?

Het verhaal over de geschiedenis

- Wat heeft u op school geleerd over de slavernij?
- Hoe belangrijk vindt u het dat we allemaal de geschiedenis van slavernij kennen?

- Kent u het boek *Wij slaven van Suriname* van Anton de Kom?* Heeft u het gelezen of zou u het ter verdieping willen gaan lezen?
- Zou een dergelijk boek verplicht moeten worden op de middelbare school?

* Het boek beschrijft als eerste de geschiedenis van Suriname vanuit het perspectief van de zwarte bevolking zelf.

Voordat u verder gaat

Omdat er veel perspectieven zijn, is dit deel van de vragen vanuit meerdere perspectieven geschreven. Kijk eerst welk perspectief bij u past. Daar komt u automatisch bij uit als u nadenkt over uw roots. Maar de andere vragen zijn ook belangrijk om elkaar te verstaan!

Het verhaal van nu, het verhaal van gespreksgenoten met Nederlandse roots

- Hoe reageert u als u iets over slavernij en excuses op tv ziet?
- In zijn column op pag. 16 vergroot Willem van Reijendam het ongemak dat hij voelt uit. Herkent u zijn moeite om schuld te bekennen?
- Heeft u zichzelf weleens bevraagd op uw persoonlijke visie en gevoelens en waar die vandaan komen, of heeft u (nu) al nadenkend een beeld hiervan?
- Veel mensen zijn opgeschoven in bijvoorbeeld hun standpunt over zwarte Piet. Hoe is dat voor u?
- Zijn er meer aspecten rond dit thema waarin u veranderd bent? Wat heeft die verandering beïnvloed?
- Welke rol ziet u voor uzelf om van 'excuuswoorden' daden te maken?

Het verhaal van nu, het verhaal van gespreksgenoten met Surinaamse, Indische of andere niet-Nederlandse roots

- Wat doet dit thema met u? Kunt u er met iedereen over praten?
- Wat raakt u het meest in dit nummer van *Open Deur*? Wilt u delen waarom dat zo is?
- Kent iedereen in deze groep uw verhaal of het verhaal van uw familie?
- Wat zou u daarvan graag eens iets willen vertellen?
- Is dit de gelegenheid om er aandacht voor te vragen?
- Heeft u discriminatie meegemaakt of maakt u dat nog mee?
- Wat moeten kerkgangers met Nederlandse roots hiervan weten?
- Wat kunnen zij (helpen) veranderen?
- Welke vorm van excuus zou volgens u het beste zijn?

Het verhaal van nu, het verhaal van alle gespreksgenoten samen

- Hoe kijken we nu naar elkaar?
- Wat neemt u mee van dit gesprek?
- Wat heeft u geraakt door dit thema aan de orde te stellen?
- Gaat u naar de 'Tentoonstelling Kerk en slavernij'? (zie *Open Deur* pag. 15)
- Zou u dat na dit gesprek samen willen oppakken?
- Ziet u mogelijkheden om deze tentoonstelling in uw gemeente te huisvesten?

De tentoonstelling is te zien in de Protestantse Gemeente Groningen (4-10 juni 2023) en in de Lutherse Kerk in Zwolle (13 juni t/m 7 juli 2023). U kunt zich als kerk aanmelden om deze tentoonstelling tijdelijk te huisvesten. Zie slavernijerfenis.com.

Het verhaal richting de toekomst

Het beeld van het 'Nationaal Monument Slavernijverleden' (zie de cover van *Open Deur*) wil zowel het verleden, het heden als de toekomst recht doen.

- Hoe zou u die toekomst in een beeld willen vatten?
- Schets een beeld (op papier of met woorden).
- Of noem kernwoorden waar het om gaat.

Hoe lezen wij de Bijbel?

- Wat leest u in Genesis 9:25 en weet u wat er met deze tekst gebeurd is?
- Hoe leest u Galaten 3:25-29?
- In de Bijbel kom je slaven tegen, maar ook regels voor humane omgang. Lees Deuteronomium 5:12-15. Hoe verschilt dit met de praktijk van de kolonisator?

Om mee af te sluiten

Laten we luisteren of meezingen met liederen vol bevrijdende woorden zoals we die vinden in de negrospirituals, traditionele religieuze liederen van tot slaaf gemaakten. De teksten zijn christelijk geïnspireerd en hebben vaak een verwijzing naar (meestal Oudtestamentische) bijbelverhalen. De melodieën zijn eenvoudig en swingend. Door het zingen van negrospirituals vonden de zwarte tot slaaf gemaakten troost voor de situatie waarin zij leefden.

In ons *Liedboek* vinden we gezang 168, *When Israël was in Egypt's land* en gezang 757, *Swing low sweet chariot*. Zing of lees deze met elkaar of beluister deze:

[When Israel was in Egypt's land](#) of [Louis Armstrong, Go Down Moses](#).
[Swing low, sweet chariot](#) of [Swing low, sweet chariot](#).

- Wat hoort u in deze liederen?

ds. Jacqueline Dam-Oskam

archief gesprekshandreikingen

Op open-deur.nl/gesprek vindt u alle gesprekshandreikingen bij de nummers van *Open Deur* vanaf januari 2007.